

Erikoistumiskoulutuksella asiantuntijaksi

Koivisto Kaisa, Serlo Kaijaleena

30.11.2017 ::

Korkeakoulujen erikoistumiskoulutus on uudenlainen koulutusmuoto sijoittuen tutkintokoulutuksen ja täydennyskoulutuksen rinnalle osaksi korkeakoulujen julkisia tehtäviä. Erikoistumiskoulutus on selkeästi perustutkinnon jälkeistä koulutusta. Yhteistä perustutkintokoulutuksen kanssa on kuitenkin se, että erikoistumiskoulutuksella on vahva yhteys tutkimukseen ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan.

Ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija koulutuksen suoritettuaan kykenee toimimaan vaativissa asiantuntijatehtävissä määritellyllä työelämän osa-alueella, saavuttaa asiantuntijuuden edellyttämän syvällisen erityisosaamisen tai monialaisen kokonaisuuden hallinnan, arvioi ja kehittää erityisalansa ammatillisia käytäntöjä perustuen tutkimukseen tai taiteellisen toiminnan menetelmiin ja toimii yhteisöissä ja verkostoissa oman erityisalansa asiantuntijana. ^[1] Ammattikorkeakouluista annetun lain ^[2] säännökset erikoistumiskoulutuksista tulivat voimaan vuonna 2015. Erikoistumiskoulutukset tarjoavat ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneelle uuden väylän erikoisosaamisen kehittämiseen. ^[3] ^[4]

Asiantuntijuus, sen määrittely ja kehittäminen ovat erikoistumiskoulutuksen ydin. Asiantuntijuus on kontekstisidonnaista ja se koostuu teoreettis-käsitteellisestä osaamisesta, käytännöllis-kokemuksellisesta osaamisesta, itsesääteleyä ja toiminnan sääteleyä koskevasta osaamisesta sekä sosiokulttuurisesta osaamisesta. Korkeatasoisessa asiantuntijuudessa edellä kuvatut asiantuntijuuden ominaisuudet yhdistyvät keskenään ja kehittyvät yhdessä. Asiantuntijuus rakentuu ja kehittyy vuorovaikutuksessa persoonallisen tiedon, yhteisöllisen

prosessin, osaamisen ja aktiivisen toimijuuden tuloksena. Kyseessä oleva toimijuus on tietoista, tavoitteellista ja refleksiivistä. [\[5\]](#)

Tulevaisuuden erikoistumiskoulutustarpeiden ennakoinnista

Tulevaisuuden koulutus- ja osaamistarpeiden ennakointi on tiedon kokoamista ja visioiden laadintaa niistä tarpeista, joiden perusteella koulutus päätöksiä tehdään. Ennakoinnissa kuvataan työelämässä edellytettävää tulevaisuuden osaamis- ja ammattitaitovaatimuksia, uusia osaamistarpeita tai työelämän muuttuvia osaamiskombinaatioita. Ennakointitietoa käytetään koulutuksessa opetus suunnitelmien laadinnassa, opetuksen sisältöjen ja tutkintorakenteiden kehittämisessä ja sitä tuotetaan valtakunnan, alueen ja korkeakoulujen toimesta. Ennakoinnin verkosto koostuu ministeriöistä, tutkimuslaitoksista, alueviranomaisista ja työmarkkinajärjestöistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) vastaa koulutustarpeiden määrällisestä ja laadullisesta ennakoinnista perustuen myös työvoimatarpeiden ennakointiin. Maakuntien liitot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, aluehallintovirastot, kauppakamarit, alueelliset palvelun tarjoajat, ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut ovat alueellisen ennakoinnin toimijoita. Alueellisessa ennakoinnissa tarjotaan lähtökohtia alueiden, kuntien ja paikallisyhteisöjen strategiselle suunnittelulle. Ammattikorkeakoulut osallistuvat osaamistarpeiden ennakointiin strategia- ja tavoitesopimusprosessin kautta. Koulutusorganisaatiot ovat mukana osaamisen ennakointitiedon tuottamis- ja tulkintaprosesseissa. [\[6\]](#) [\[7\]](#) [\[8\]](#) Erikoistumiskoulutusten koulutustarpeiden kiinnostuksen kohteena ovat asiantuntijuustasoiset osaamistarpeet [\[4\]](#) [\[4\]](#) [\[9\]](#).

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on ennakoinnut työvoiman kysynnän kehitystä aloittain ja ammattiryhmittäin vuosina 2015–2030 tulevaisuusskenaarioiden avulla [\[10\]](#). VATT:n mukaan julkisen sektorin terveyspalveluiden kysyntä kasvaa 2010-luvulla noin 1,2 % ja sosiaalipalveluiden 1,8% vuodessa. 2020-luvulla terveyspalveluiden kysyntä putoaa 0,7%:iin, mutta sosiaalipalveluiden kysyntä kasvaa yli 2 %:iin. Terveyspalveluiden yksityinen kysyntä kasvaa julkista kysyntää nopeammin. Vuonna 2030 sosiaali- ja terveyspalveluissa työskentelisi noin 480 000 henkilöä, jolloin henkilökunnan määrä kasvaisi 97 000 henkilöllä vuosina 2012-2030. [\[10\]](#) [\[4\]](#) Terveystieteiden työvoimatarpeen kasvua hillitsee palveluiden digitalisoituminen, teknologisten innovaatioiden käytön lisääntyminen ja työnjaon kehittäminen. Samoin sosiaali- ja terveydenhuollon rakennemuutos tarjoaa mahdollisuuksia palveluiden uudelleen järjestämiseen ja tuottavuuden parantamiseen. [\[4\]](#)

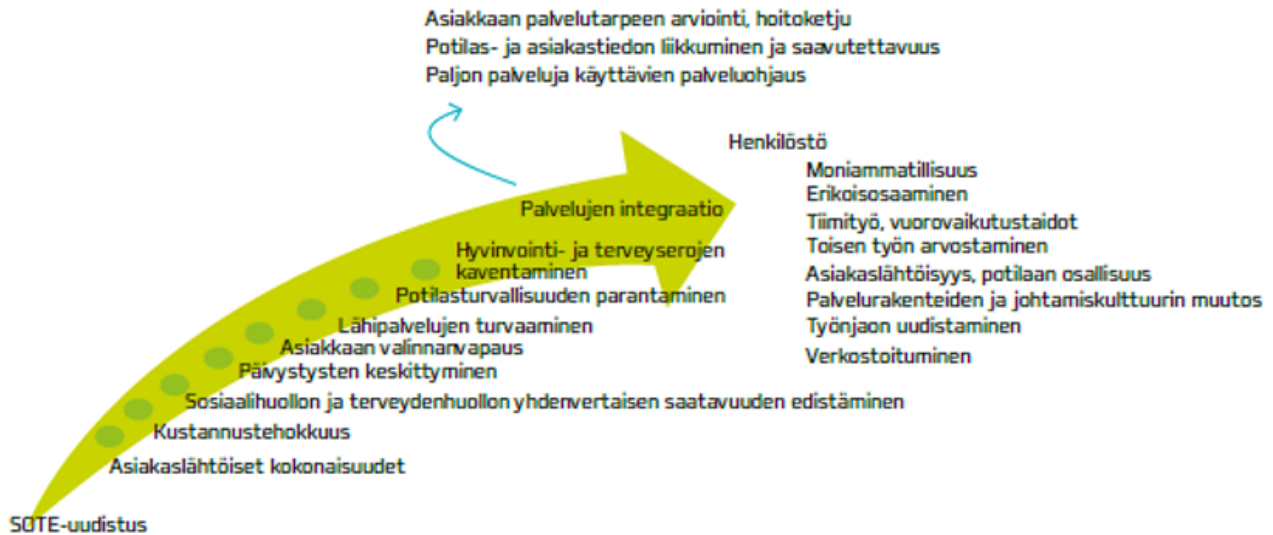
Erikoistumiskoulutuksena järjestetään koulutusta, jonka tavoitteet, kohderyhmä ja opiskelijan asiantuntemus sekä sen osoittaminen sovitaan ammattikorkeakoulujen kesken ja yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän henkilöiden kanssa. Näin voidaan kehittää tulevaisuuden osaamis- ja ammattitaitovaatimukseen vastaavaa koulutusta. Työ- ja elinkeinoelämän yhteistyön on oltava aitoa ja laajaa. Erikoistumiskoulutuksen toteutukseen osallistuu kolmen–viiden ammattikorkeakoulun valtakunnallisesti kattava ja ammattikorkeakoulun osaamisalueisiin ja tki-toiminnan vahvuuksiin perustuva verkosto. [\[3\]](#) [\[4\]](#) [\[11\]](#) Ammattikorkeakoulun lain [\[2\]](#) mukaan erikoistumiskoulutuksena voidaan järjestää koulutus, jonka perusteista on sovittu ammattikorkeakoulujen keskinäisessä yhteistyössä sekä työ- ja elinkeinoelämän henkilöiden kanssa. Erikoistumiskoulutuksiin voivat hakeutua korkeakoulututkinnon suorittaneet ja työelämässä toimineet henkilöt, jotka haluavat täydentää asiantuntijaosaamistaan. Koulutusten avulla toteutetaan ammattikorkeakouluille asetettuja vaatimuksia yhteiskunnallisesta tehtävästä viemällä tietoa ja osaamista työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Erikoistumiskoulutusten tavoitteena on palvella koulutukseen tulijoita, korkeakouluja, työelämää ja koulutuksen sekä tutkimuksen kehittämistä. [\[11\]](#) [\[4\]](#)

Erikoistumiskoulutuksissa hyödynnetään uusinta tutkimus- ja kehittämisosaamista, joiden perusteella vastataan ajankohtaisiin sekä tulevaisuuden työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin eri alojen rajoja ylittäen ja kehittäen. [\[5\]](#) [\[4\]](#) Sosiaali- ja terveyspalveluissa tulee vaikuttavimmin vastata kansanterveyshaasteisiin ja toimintaympäristön muutoksiin, jolloin hoitotyötä ja osaamista voidaan kehittää sairaanhoitajakoulutuksen jälkeisillä kansallisesti yhtenäisillä erikoistumiskoulutuksilla. Sote-uudistuksella tulee olemaan merkitystä sosiaali- ja terveysalan henkilöstön osaamisen kehittämisen ja uudistamisen suunnalle. Selvitysten perusteella [\[11\]](#) [\[3\]](#) [\[4\]](#) toteutuksessa ovat haavahoidon asiantuntijan ja hygieniahoidajan erikoistumiskoulutukset. Vuosina 2017–2018 alkavat muun muassa moniammatillinen kotikuntoutus ja mielenterveys- ja päihdetyö erikoistumiskoulutukset.

Erikoistumiskoulutuksella asiantuntijuuteen

Tutkimukset ovat osoittaneet hoitotyön osaamistasolla olevan merkitystä hoidon laatuun, turvallisuuteen ja kustannuksiin. Sairaanhoitajien korkeampi koulutustaso on yhteydessä vähäisempiin painehaavojen, syvien veritulppeiden ja keuhkoverotulppien esiintyvyyteen [\[4\]](#) [\[12\]](#) sekä lyhyempään hoitajakson kestoon akuuttihoidossa. [\[4\]](#) Ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija koulutustaustansa ja työkokemuksensa pohjalta 1) kykenee toimimaan vaativissa asiantuntijatehtävissä määritellyllä työelämän osa-alueella, 2) saavuttaa asiantuntijuuden edellyttämän syvällisen erityisosaamisen tai

monialaisen kokonaisuuden hallinnan, 3) osaa arvioida ja kehittää erityisalansa ammatillisia käytäntöjä perustuen tutkimukseen tai taiteellisen toiminnan menetelmiin ja 4) kykenee toimimaan yhteisöissä ja -verkostoissa oman erityisalansa asiantuntijana. Osaamisen jatkuvaan kehittämiseen tarvitaan sellaisia ratkaisuja, joilla voidaan saavuttaa yhteiskunnallisesti merkittävää asiantuntijaosaamista. Tämä on ollut myös erikoistumiskoulutusten suunnittelun ja toteutuksen lähtökohdina. [3] [4] [1]

KUVIO 1. Sote-uudistuksen henkilöstölle asettamat osaamisen kehittämistarpeet nousevat esiin osaamistarpeiden kartoituksessa [1]

Asiantuntijuuden kokonaisvaltaisen kehittämisen ja kehittymisen kannalta asiantuntijuuden eri elementtien (teoreettis-käsitteellinen tieto, käytännöllis-kokemuksellinen tieto, itsesäätelytieto ja sosiokulttuurinen tieto) tulisi kytkeytyä toisiinsa niin, että käytännön kokemuksesta ja ongelmaratkaisutilanteita reflektoidaan käsitteellisen tiedon avulla [5]. Erikoistumiskoulutuksilla tavoitellaan sairaanhoitajan osaamisen syvenemistä käytännön hoito- ja asiakastyössä, jolloin koulutuksen käyneellä sairaanhoitajalla on vahva osaaminen omalta erikoisalalta ja hän kykenee soveltamaan vaikuttavia käytäntöjä, tuomaan niitä moniammatilliseen työskentelyyn ja tarjoamaan ohjausta niiden käytöstä. Lisäksi koulutuksen käynyt sairaanhoitaja seuraa alan tutkimusta ja välittää tutkimustietoa työyksikönsä. Asiantuntijuustyössä korostuvat asiakaslähtöisyys, hyvät ohjausvalmiudet, toimintayksikön tuntemus ja kehittävä työote hoito- ja palveluprosesseissa. [4]

Erikoistumiskoulutuksissa tulee integroida toisiinsa asiantuntijuuden elementtejä – teoreettis-käsitteellinen tieto, käytännöllis-kokemuksellinen tieto, itsesäätelytieto ja sosiokulttuurinen tieto-, jolloin koulutuksessa autenttisten työkäytäntöjen reflektiivinen tarkastelu toteutuu teoreettisten ja käsitteellisten välineiden avulla. [5] Teoreettis-käsitteellinen tieto tarkoittaa ammatillisen ja syvällisen erityisosaamisen ja monialaisen kokonaisuuden hallintaa. Käytännöllis-kokemuksellinen osaaminen sisältää teoreettisen tiedon kontekstualisointi- ja soveltamiskyvyn sekä tutkimuksen ja taiteellisten menetelmien hyödyntämisen oman alan ammattikäytäntöjen kehittämisessä. Lisäksi sosiokulttuurinen osaaminen ilmenee kykyä toimia verkostoissa ja yhteisöissä erikoisalansa asiantuntijana. Itsesäätelytietoa ja -taitoa tarvitaan asiantuntijatieiden eri elementtien yhdistämisessä ja oman toiminnan ohjaamisessa. Oman asiantuntijuuden arviointi ja omien ajattelu- ja toimintatapojen tunteminen ja arviointi kuin myös työyhteisöjen toimintojen arviointi sisältyvät itsesäätelyyn ja reflektiiviseen toimintaan. [5]

Erikoistumiskoulutuksen osaamistavoitteet ovat tietoja, taitoja ja valmiuksia, joita koulutuksen suorittanut on saavuttanut koulutuksen aikana. Osaamistavoitteet kuvataan konkreettisesti, osaamisperustaisesti ja siten, että valtioneuvoston asetuksessa määritellyt erikoistumiskoulutuksen yleiset tavoitteet täyttyvät. [13] [5] [3] Erikoistumiskoulutukseen laadittavassa sopimuksessa tulee kuvata, miten opiskelija osoittaa koulutuksessa saavuttamansa asiantuntemuksen luotettavasti ja validisti. Osaamisen arviointia voidaan tarkastella seuraavien kysymysten kautta: millaisia osoittamistapoja ja arviointimenetelmiä ko. asiantuntijuuden kohdalla sovelletaan, millaisen arviointiympäristön tavoitellun osaamisen osoittaminen edellyttää ja ketkä arvioivat osaamista? Osaamisperustainen arviointi on vaativaa ja osaamista tulee arvioida kokonaisuutena (käytännölliset ja vaativat kognitiiviset taidot). Lisäksi osaamistavoitteita varten tarvitaan erilaisia arvioinnin menetelmiä, jolloin asiantuntemusta voi osoittaa monipuolisesti. Koulutuksissa voidaan painottaa vaihdellen asiantuntijuuden edellyttämää syvällistä erityisosaamista ja monialaisten kokonaisuuksien hallintaan. [5] Koulutuksessa vaadittava kehittämistä edistävä voisi liittyä näyttöön perustuvan käytännön jalkauttamiseen.

Asiantuntijuus – mitä sillä tarkoitetaan?

Kirjallisuudessa kuvataan asiantuntijuutta monella tavalla riippuen kirjoittajan näkökulmasta ja tieteenalasta. Tynjälä ^[14] on jakanut asiantuntijuuden kolmeen osaan, joita ovat formaali tieto, käytännön ja kokemuksen kautta saadut tiedot ja taidot sekä itsesäätelytieto. Formaali tieto sisältää teoreettisen, käsitteellisen ja faktuaalisesta tiedon (ammattiin liittyvä alan perustieto). Teoreettinen tieto on yleispätevää, julkista, näkyvää ja oppikirjatietoa. ^[14] Hakkarainen ja Paavola ^[15] määrittelevät ko. tietoa käsitteelliseksi tiedoksi, joka on kuvaavaa tai selittävää ja jota käytetään asioiden perusteluissa ja argumentoinnissa. Käytännön ja kokemuksen kautta saatuja tietoja ja taitoja Tynjälä ^[16] kuvaa proseduraaliseksi tiedoksi eli tietotaito ja praktinen tieto (knowhow). Proseduraalinen tieto sisältää hiljaisen tiedon ulottuvuuden (tacit knowledge). Hiljainen tieto on henkilökohtaista ja osin automatisoitunutta kokemuksellista tietoa. Asiantuntijuuden näkökulmasta kokemuksellinen tieto lisää kykyä hallita ja muodostaa praktista tietoa ja toimia asiantuntijatehtävissä. ^[14] Hakkaraisen ja Paavolan ^[15] mukaan tätä voidaan kuvata myös toiminnalliseksi tiedoksi. Itsesäätelytieto liittyy metakognitiivisiin prosesseihin ja liittyy keskeisesti asiantuntijana toimimiseen, oman toiminnan säätelyyn ja kollektiiviseen toimintaan ^[14] ^[16].

Hakkarainen ja Paavola ^[15] käyttävät käsitettä intuitiivinen tieto. Metakognition lisäksi itsesäätelytietoon sisältyy reflektiivisyys, jolla tarkoitetaan asiantuntijan oman toiminnan suunnittelua, tarkkailua ja arviointia. Metakognitiivinen ja reflektiivinen tieto on itsearviointitaitoa, tietoisuutta omista toimintatavoista, oman toiminnan ohjauksesta, praktisen ja formaalin tiedon yhdistämisestä sekä oman tien löytämisestä. Asiantuntijuus on tiedonhankintaa, tiedon taitavaa käsittelyä, luovuutta, luovaa osaamista ja joustavuutta. Hakkarainen, Palonen ja Paavola ^[17] määrittelevät asiantuntijan yksilöksi, joka ymmärtää asioiden periaatteita, johtaa niiden avulla vastaukset useimpiin kohtaamiinsa ongelmiin ja tarvittaessa pystyy luomaan yhteisönsä kanssa uutta ongelmanratkaisussa tarvittavaa tietoa. Asiantuntijalla on heidän mukaansa käsitteellistä ja automatisoitunutta taitoa ja tietoa. Asiantuntija hakee uusia haasteita ja toimii dynaamisesti oman suorituskyvyn ylärajoilla ^[17] Asiantuntijuuden kehityksen edellytyksenä on mahdollisuus toimia innovatiivisessa työyhteisössä, jossa tietoisesti tavoitellaan uutta tietoa, sen luomista ja vallitsevien käytäntöjen muuttamista ^[17].

Taito on kokemuksen tuotetta ja sellaisenaan hiljaisen tiedon (tacit knowledge) ilmentymä. Hiljainen tieto on subjektiivista, epämuodollista ja äänetöntä arjen tietoa, joka ilmenee tekemisessä, siihen liittyvässä tietämisessä ja vuorovaikutuksessa. ^[18] Keskeisiä ominaisuuksia asiantuntijan työssä ovat dialogisuus ja reflektiivisyys. Dialogin ja yhteisen keskustelun tavoitteena on saavuttaa uusi ymmärrys, mitä kukaan ei yksin voisi saavuttaa. Dialogi on myös oleellinen osa moniammatillista yhteistyötä. Moniäänisessä keskustelussa tarvitaan kuuntelua, kunnioitusta, odotusta ja avoimuutta. Reflektiivisyys puolestaan tähtää ammatillisen toiminnan tietoiseen tutkimiseen ja kehittämiseen. Reflektio vuorovaikutukseen liittyvänä taitona tarkoittaa omien tunteiden ja sisäisten tilojen tunnistamista, arviointia, ilmaisua ja tietoista reflektointia. Reflektion kohteena voi olla myös vuorovaikutus ja toiminta sekä ympäristö. ^[19]

Bennerin ^[20] mukaan hoitajan asiantuntijaksi kehittyminen edellyttää vahvaa teoreettista tietopohjaa ja pitkäaikaista suuntautumista keskeisiin aihealueisiin. Asiantuntijaksi kehittymistä Benner ^[20] kuvaa vaiheittain, joita ovat: noviisi, edistynyt aloittelija, pätevä ongelmanratkaisija, taitava suorittaja ja ekspertti. Noviisi eli aloittelija (novice) ratkaisee ongelmia sääntöjen ja toimintaohjeiden perusteella ja suhde toimintaympäristöön on irrallinen. Edistynyt aloittelija (advanced beginner) ottaa huomioon tilannetekijöitä, mutta ei vielä tietoista tavoitteenasettelua. Pätevä ongelmanratkaisija (competent performer) perustaa toimintaansa tietoiseen tavoitteenasetteluun, tilannetekijöiden valikoivaan huomioonottoon ja tuloksellisuuteen. Taitava suorittaja (proficient performer) pyrkii ymmärtämään toimintaympäristöä, hahmottamaan tilanteita kokonaisuuksina ja luottaa kokemukseensa. Ekspertti ja asiantuntija (expert) toimii kokemuksen perusteella, käyttää intuitiivista päätöksentekoa ja on syvällisesti sitoutunut. Noviiista asiantuntijaksi kasvaminen näkyy ajattelun ja toimintavalmiuksien kehittymisenä sekä itsereflektion hyödyntämisenä ja persoonallisuuden kasvuna. ^[20] ^[21] ^[22]

Sairaanhoitajan asiantuntijuuden kehittyminen

Erikoistumiskoulutuksilla tavoitellaan asiantuntijuuden lisääntymistä sairaanhoitajien kliiniseen osaamiseen omalta erityisalaltaan, jossa hän seuraa alan tutkimusta, soveltaa näyttöön perustuvia käytäntöjä ja tuo kyseessä olevaa tutkimustietoa ja käytäntöjä moniammatilliseen työskentelyyn sekä tarjoaa ohjausta niiden käytössä. Kliiniseen hoitotyöhön erikoistunut sairaanhoitaja toimii asiakaslähtöisesti, hänellä on hyvät ohjausvalmiudet, toimintayksikön tuntemus ja kehittävä työote työtä tehdessään ja hoitoa toteuttaessaan. Moniammatillisen ja -alaisen tiimin jäsenenä sairaanhoitaja on hoitotyön asiantuntija ja tukee omahoitoa. Uudet osaamisvaatimukset liittyvät hoitotyön asiantuntijana toimimiseen moniammatillisissa tiimissä, asiakkaan henkilökohtaisena valmentajana toimimiseen ja potilaan kokonaisuhoitoon koordinoituihin. Sosiaali- ja terveysalalla asiantuntijuutta on määritelty kykyä tunnistaa ja tulkita asiakkaiden/potilaiden tarpeita ja ongelmia sekä taitoa jättää tilaa omaan päätöksentekoon. ^[4]

Hoitotyön asiantuntijuustyypit ovat

1. kliinisessä hoitotyössä toimivat,
2. kliinisesti erikoistuneet hoitajat,
3. kliinisen hoitotyön ja
4. kliinisen hoitotieteen asiantuntijat (taulukko 1).

Asiantuntijoiden osaamisen tavoitteet painottuvat eri tavoin riippuen siitä, missä määrin työntekijä osallistuu välittömään potilashoittoon. Lähimpänä asiakkaan ja potilaan hoitamista painottuu kliinisen hoitamisen osaaminen. Siitä kauempana olevien asiantuntijuustyypien osaamisessa painottuvat tutkimus-, teoria- ja kehittämisosaaminen. Erityyppisten asiantuntijoiden toiminta täydentää toisiaan tiedon tuottamisen ja hyödyntämisen sekä hyödyntämisestä kertyvän uuden tiedon tuottamisen syklissä. ^[41]

Asiantuntijuustoimintamallina kuvattu tukirakenne koostuu neljästä asiantuntijuustyypistä ja niiden toisiaan täydentävästä osaamisesta.

TAULUKKO 1. Asiantuntijuuden tyypit näyttöön perustuvassa toiminnassa ^[41]

Asian- tuntijuus- tyyppi	Kliinisessä hoitotyössä toimivat hoitajat	Kliinisesti erikoistuneet hoitajat	Kliinisen hoitotyön asiantuntijat	Kliinisen hoitotieteen asiantuntijat
Osaamisen tavoite	- Vahva kliinisen hoitotyön ja tiedon soveltamisen osaaminen - Työ- ja toimintayksikön tuntemus	- Vahva erityisosaaminen - Tiedon soveltamisen osaaminen - Kehittämisosaaminen - Työ- ja toimintayksikön tuntemus	- Oman kliinisen alueen vahva osaaminen - Vahva kehittämisosaaminen - Tutkimusosaaminen - Järjestelmän tuntemus	- Vahva kliinisen alueen tutkimus- ja kehittämisosaaminen - Johtamisosaaminen - Järjestelmän tuntemus
Osaamisen painotus				
Toiminta näyttöön perustuvien (NP) käytäntöjen käyttöön- otossa	- NP-tiedon käyttö ja soveltaminen hoitotyössä - Asiantunteumuksen ajantasalla pitäminen ja syventäminen	- NP-tiedon käyttö ja soveltaminen omalla erikoisalalla - NP-käytäntöjen käyttöönoton ohjaus ja tuki työyksikössä - Asiantunteumuksen ajantasalla pitäminen ja syventäminen	- Tieteellisen tiedon soveltaminen - Käytäntöjen yhtenäistäminen toimintayksiköissä ja alueella - NP-käytäntöjen kehittäminen ja käyttöönoton tuki - Tiedon levittäminen ja käytön seuraaminen	- Hoitotyön suositusten laatiminen - Arviointimenetelmien kehittäminen - Interventio- ja vaikuttavuus-tutkimusten toteuttaminen - NP-käytäntöjen toimeenpanon arviointi - Kehittämis- ja tutkimushankkeiden johtaminen - Asiantuntijuuden kehittämisen tuki
Vaikutus- alue	Potilas/Asiakas		Henkilökunta/Organisaatio	

Hoitotyön asiantuntijuutta kuvataan erilaisten roolien kautta ja edistyneisyys hoitotyössä liittyy asemaan ja missä yhteisössä asiantuntijana työskentelee. Englannissa ANP (advanced nursing practice) käsite on määritelty roolien, tehtävien ja niihin liittyvien kriteerien avulla. Hoitotyön käytäntöjen yhtenäistäminen ja näyttöön perustuva toiminta sisältävät monensuuntaista tiedon siirtämistä tutkimustiedosta käytännön sovelluksiin ja päinvastoin. Kliinisessä hoitotyössä toimivat hoitajat, kliinisesti erikoistuneet ja hoitotyön asiantuntijat soveltavat tutkimuksista tuotettua tietoa potilaan hoidossa ja soveltamisen yhteydessä arvioivat toimintaohjeiden toteutettavuutta, tarkoituksenmukaisuutta, merkittävyyttä ja vaikuttavuutta käytännön hoitotyöhön. Palautetieto ohjaa kliinisen hoitotieteen asiantuntijaa uuden tiedon hankinnassa ja tiivistämisessä. Keskeistä on yhdistää erityyppisten asiantuntijoiden osaaminen ja kehittää yhtenäisiä käytäntöjä. [3]

Työnjaon uudelleen organisointi terveydenhuollossa perustuu tutkimuksiin ja selvityksiin, muuttuviin toimintaympäristöihin ja työelämän ammattitaitovaatimusten sekä osaamisen uudelleen arviointiin SOTE-uudistuksen ja Suomessa kansallisen terveystieteen pilotteihin perustuen. Pilottien perusteella on tehty valtakunnallisia linjauksia, joissa kuvataan laajennettuihin tehtäväkuviin liittyviä pätevyysvaatimuksia, niiden määrittämistä, vastuu- ja toimivaltakysymyksiä, yhtenäisten toimintatapojen määrittelyä ja ohjeistuksia. [23] Työnjaon myönteisiä seurauksia olivat yhteistyön, asiakkaiden tyytyväisyyden ja työtyytyväisyyden lisääntyminen, palvelun laadun paraneminen sekä koulutuksen ja osaamisen kehittyminen. Lisäksi mainittiin tiedon saamisen, ohjauksen ja palkkauksen kehittyminen sekä lisäresurssien saanti. [23]

Yhteenveto

Työelämän toimijoilta ja AMK-tutkinnon suorittaneilta on kysytty näkemyksiä tulevaisuuden osaamistarpeista ja työelämässä tarvittavasta asiantuntijuudesta. Terveystieteen tärkeimmäksi osaamisalueeksi arvioitiin potilas- ja asiakaslähtöisen työn osaaminen ja palveluohjaus sekä palvelujen koordinaatio kuntatasolla (julkinen, yksityinen, kolmas sektori). Toiseksi tärkeimmäksi osaamisen kehittämiskohteeksi esitettiin terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Erikoisosaamisen tarpeista kolmanneksi sijoittui tutkimus- ja kehittämisosaaminen, jolloin kaiken työn tulee perustua näyttöön ja jatkuvaan kehittämiseen. Neljänneksi tärkeimmäksi erikoisosaamisen tarpeeksi nousi sote-palveluiden rakenteiden ja prosessien hallinta uusissa toimintaympäristöissä, joissa sote-palvelut muuttuvat rakenteellisesti, asiakkaiden valinnanvapaus lisääntyy ja palvelut integroituvat. Terveydenhuollon ammatilliset osaamisvaatimukset uusiutuvat jatkuvasti. Osaaminen perustuu laaja-alaiseen ja monitieteiseen tietoon, käytännölliseen osaamiseen sekä sosiaalisiin ja vuorovaikutuksellisiin taitoihin. Lisäksi osaamisella tarkoitetaan työn vaatiman tietotaidon hallintaa ja soveltamista käytännön työtehtäviin. Osaamisen kehittäminen edellyttää asiantuntijuuden eri osaamisalueiden arviointia ja tulevaisuuden osaamisvaatimusten ennakoimista.

Ammattikorkeakoulutuksen jatkokoulutus on suunnitelmallista, lyhyt- tai pitkäkestoista koulutusta, joka vastaa nykyisiin ja tulevaisuuden työ- sekä elinkeinoelämän osaamistarpeisiin. Sairaanhoidajien tulee kehittää osaamistaan ammatillisesti ja kontekstisidonnaisesti, johon vaikuttavat persoonallisuustekijät, motivaatio, muutoshalukkuus ja asiantuntijuuden kehittämiskyky. Erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on yhdistää asiantuntijuuden elementit: käsitteelliset-teoreettinen, kokemukselliset-käytännöllinen, itsesäätely- sekä sosiokulttuurinen osaaminen reflektiiviseksi kokonaisvaltaiseksi ja dynaamiseksi prosessiksi, jossa eri asiantuntijuuden osaamisalueita ja taitoja voidaan harjoitella autenttisissa toimintaympäristöissään.

Käynnissä olevan valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen tavoitteena on yhdistää sosiaali- ja terveystieteelliset palvelut kaikilla tasoilla asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi. Palvelut halutaan järjestää niin, että ne ovat oikea-aikaisia, vaikuttavia sekä tehokkaita ja samalla turvaavat lähipalvelujen saatavuuden. Sote-uudistus, toimintaympäristön kansainvälistyminen ja digitalisoituminen lisäävät ja muuttavat henkilöstön osaamisen kehittämistä ja tarpeita. Ammattikorkeakoulujen uusilla erikoistumiskoulutuksilla ennakoidaan tulevaisuuden työelämän osaamistarpeita. Tavoitteena on myös oman alan syvällisen asiantuntijuusosaamisen kehittäminen. Ammattikorkeakoulujen tehtävä on lain [2] mukaan vastata työelämän muuttuviin tarpeisiin ja osallistua aktiivisesti alueelliseen kehittämiseen. Oppimisympäristöt kehittyvät yhä monimuotoisemmiksi mahdollistaen työ- ja elinkeinoelämän ja koulutusorganisaatioiden rajapinnoilla tapahtuvan oppimisen, vuoropuhelun ja dialogisuuden.

Sote-alan asiantuntijatyö edellyttää verkostoitumista ja tiimityötä toisten asiantuntijoiden ja eri ammattiryhmien sekä asiakkaiden ja potilaiden kanssa. Monialaisessa tiimityössä mahdollistuu yhteinen tiedonmuodostus ja jaettu asiantuntijuus tavoitteena dialogisuuden, yhteistoiminnallisuuden ja yhteisen ymmärryksen edistäminen sekä organisaation vahvistaminen. Uudenlaiset organisaatiot ovat joustavia, asiakaskeskeisiä ja korkeatasoisia laadultaan. Organisaatorajojen ylittävissä tiimeissä ja verkostoissa voidaan toimia joustavasti ottaen huomioon tietosuojakysymykset ja seurata asiakasta tai potilasta hoitopolun eri vaiheissa.

Lähteet

- ^{^ ab}Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 1483/2014. Hakupäivä 22.6.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141438>
- ^{^ abc}Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014/932. Hakupäivä 22.6.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>
- ^{^ abcdef}Rautiainen, E. & Vallimies-Patomäki, M. 2014. Kliinisen hoitotyön lisäkoulutus. Nykytilanne ja kehittämisehdotukset. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 9. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. Hakupäivä 22.6.2017.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116142...>
- ^{^ abcdefghijklmno}Rautiainen, E., Vallimies-Patomäki, M., Aitamurto, J., Merasto, M., Moisio, E-L., & Tepponen M. 2016. Kliinisen hoitotyön erikoisosaaminen. Kehittämisehdotukset tukemaan työelämän muutosta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 61. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. Hakupäivä 22.6.2017.
<http://stm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-00-3843-4>
- ^{^ abcdefg}Kallunki, J. & Seppälä, H. 2016. Korkeakoulujen erikoistumiskoulutukset. Käsikirja koulutusten kehittäjille. Unifi ja Arene ry. Hakupäivä 22.6.2017.
<http://www.arene.fi/sites/default/files/PDF/2015/ERKO...>
- [^]Opetusministeriö. 2008. Korkeakoulujen aikuiskoulutuksen nykytila ja kehittämiskohteet. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 38. Opetusministeriö, Helsinki.
- [^]Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2010. Osaava ja luova Suomi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskausa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 15. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Hakupäivä 22.6.2017.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75520>
- [^]Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. Asiantuntijuus edellä. Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus. Opetus ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 7. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Hakupäivä 22.6.2017.
<http://minedu.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-215-9>
- [^]PopSTER. 2017. Osaaminen, koulutus, opetus -osahankkeen loppuraportti. Julkaisematon lähde.
- ^{^ ab}Ahokas, J., Honkatukia, J., Lehmus, M., Niemi, J., Simola, A. & Tamminen, S. 2015. Työvoiman tarve Suomen taloudessa vuosina 2015–2030. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT. VATT Tutkimukset 181. Juvenes Print Oy, Helsinki. Hakupäivä 8.11.2017.
http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t181.pdf
- ^{^ abc}Kukkonen, T., Sihvo, P., Helminen, J., Immonen, M., Moisio, E-L., Poutanen, M. & Tiikkaja, J. 2016. Kokemuksia tulevaisuuden osaamistarpeiden luotaamisesta. Sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kauneudenhoitoalan erikoistumiskoulutustarpeiden kartoittaminen 2016. Karelia ammattikorkeakoulun julkaisuja C, Raportteja, 39. Karelia-ammattikorkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-275-217-8>
- [^]Blengen, M., Goode, C., Park, S. Vaughn, T. & Spetz, J. 2013. Baccalaureate education in nursing and patient outcomes. The Journal of Nursing Administration 43 (2), 89–94.
- [^]Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2017. Hakupäivä 22.6.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129>
- ^{^ abcd}Tynjälä, P. 1999. Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa. Teoksessa A. Eteläpelto & P. Tynjälä (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Helsinki: WSOY, 160–179.
- ^{^ abc}Hakkarainen, K. & Paavola, S. 2008. Asiantuntijuuden kehittyminen, hiljainen tieto ja uutta luovat tietokäytännöt. Teoksessa A. Toom, J. Onnismaa & A. Kajanto (toim.) Hiljainen tieto. Tietämistä, toimimista, taitavuutta. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, Helsinki, 59–82.
- ^{^ ab}Tynjälä, P., Välimaa, J. & Murtonen, M. (toim.) 2004. Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä. Juva: PS-kustannus, 176–177.
- ^{^ abc}Hakkarainen, K., Palonen, T. & Paavola, S. 2002. Kolme näkökulmaa asiantuntijuuden tutkimiseen. Psykologia 37 (6), 448–64.
- [^]Haldin-Herrgård, T. & Salo, P. 2008. Piilevien voimavarojen ilmaisemisesta hiljaisessa osaamisessa. Teoksessa: A. Toom, J. Onnismaa & A. Kajanto (toim.) Hiljainen tieto: tietämistä, toimimista, taitavuutta. Kansanvalistusseura, Helsinki, 277–300.
- [^]Seikkula, J. & Arnkil, T.E. 2009. Dialoginen verkostotyö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.
- ^{^ abc}Benner, P. 1989. Aloittelijasta asiantuntijaksi. Porvoo: WSOY.
- [^]Ericsson, K.A. 2004. Deliberate practice and the acquisition and maintenance of expert performance in medicine and related domains. Academic Medicine 19, 70–81.
- [^]Eriksson, E., Korhonen, E., Merasto, M. & Moisio, E-L. 2015. Sairaanhoidajan ammatillinen osaaminen. Sairaanhoidajakoulutuksen tulevaisuus -hanke. Ammattikorkeakoulujen terveysalan verkosto ja Suomen sairaanhoidajaliitto ry. Hakupäivä 22.6.2017.
<https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2015/09...>

23. [^] [ab](#)Hukkanen, E. & Vallimies-Patomäki, M. 2005 Yhteistyö ja työnjako hoitoon pääsyn turvaamisessa. Selvitys Kansallisen terveyshankkeen työnjakopiloteista. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 21. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Helsinki. Hakupäivä 22.6.2017. <https://www.julkari.fi/handle/10024/112544>

Metatiedot

Nimeke: Erikoistumiskoulutuksella asiantuntijaksi. Teoksessa K. Koivisto, A. Henner & L. Kiviniemi (toim.) Hoitotyön koulutus ja tutkimus- ja kehittämistoiminta – ajankohtaisia ja tulevaisuutta ennakoivia haasteita

Tekijä: Koivisto Kaisa; Serlo Kajaleena

Aihe, asiasanat: ammattikorkeakoulut, asiantuntijuus, erikoistumisopinnot, hoitoala, korkea-asteen koulutus

Tiivistelmä: Ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on opiskelijan asiantuntijuuden kehittyminen siten, että hän kykenee toimimaan vaativissa asiantuntijatehtävissä määritellyllä työelämän osa-alueella. Asiantuntijuus sisältää erityisosaamista tai monialaisen kokonaisuuden hallintaa. Lisäksi erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija arvioi ja kehittää erityisalansa ammatillisia käytäntöjä ja toimii yhteisöissä ja -verkostoissa oman erityisalansa asiantuntijana. Asiantuntijuus on kontekstisidonnaista ja asiantuntijuusosaaminen teoreettis-käsitteellisestä, käytännöllis-kokemuksellisesta ja itsesäätelyä sekä toiminnan säätelyä koskevasta osaamisesta, jotka yhdistyvät keskenään.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2017-11-30

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2017101350097>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

Näin viittaat tähän julkaisuun

Koivisto, K. & Serlo, K. 2017. Erikoistumiskoulutuksella asiantuntijaksi. Teoksessa K. Koivisto, A. Henner & L. Kiviniemi (toim.) Hoitotyön koulutus ja tutkimus- ja kehittämistoiminta – ajankohtaisia ja tulevaisuutta ennakoivia haasteita. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 43. Hakupäivä xx.xx.20xx. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2017101350097>.